

Vad ska vi göra med Erskines hus? Skaparbyn i Hedesunda, villan i Storvik, skogsarbetarbyn i Jädraås, och miljön i Gästrike-Hammarby. Det bland annat ska i dag onsdag diskuteras på en hearing i Silvanum, kl. 13 - 16.30

Och vad ska vi

KULTUREN ONSDAG

Alderholmen var en het 8 på 80-talet. Det var då visionerna sjösattes och snart skulle man börja bygga. Sen gick luften ur alltihop, det var väl då som nu konjunkturen, eller något annat, och först nu ser man några hus resa sig mot Gävle Strand.

Men på 80-talet var det snurr på planerna, här skulle framtidens arkitektur visa sig. Jag skrev 1988 en hel del om Ralph Erskine om vilken det skulle bli en sommarutställning det året; samtidigt som Gävle hade sitt Bo-88.

Ralph Erskine var 74 år, ungdomlig, rak i ryggen, och den där våren jag träffade honom ute i Drottningholm, solbränd efter vårvinterns skidåkning. Han var en friluftsmänniska, uppväxten inom kväarna hade kanske stämt honom något asketisk, men framför allt var han socialt inriktad.

Han hade redan i sitt hemland

England lyssnat till de bästa lockropen från de svenska funktionalisterna (som utomlands brukar kallas modernismen). Det var det mänskliga i rosen som lockade honom att 1939 som 25-åring bege sig till Sverige för att studera. Sen blev han kvar. Han blev programmet troget, på sitt sätt: Bygga för människornas behov, för sol, luft och ljus, dessa Nordens bristvaror. I sin genomtänkta sociala humanism satte han alltid människan främst. Jag minns att jag kallade honom "solararkitekten".

Jag tror inte han egentligen tänkte så mycket på hur takens vinklar skulle vara, eller varför bågarna blev som de blev. Han tänkte på hur människan skulle ha det och då fick husen ökonventionella utseenden som kunde se nog så djärva ut. Men det var aldrig något påhäng, inget lull-lull, ingen uppvisning.

Hans hem och kontor i Drottningholm var en skapande verk-

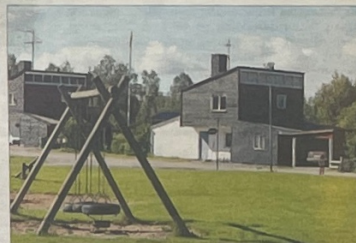
stad, ingen skillnad tycktes finnas mellan arbete och fritid, allt var liksom tillgängligt. Utomhus fanns gömslen mot vinden, öppningar mot solen.

Jag fick reda på att han höll på med ett "Alderholmen" i Stavanger, sjönära byggen på hamnstadens kajer.

Det var då jag tänkte att den världsberömda arkitekten borde få planera det framtida Alderholmen. Chefredaktören Robert Rosén och jag drömde om att ta upp denne världsberömda arkitekt, så att han fick se och skissa.

Tänk hur det hade kunnat bli! Det "blåsiga Alderholmen", infamnt spelande i folkmun, hade han byggt bort. Och han hade öppnat mot solen.

Sandviken, eller såg västra Gästrikland, blev hans lyckokast. "Här hade jag mina bästa år", sa han till mig. Det var alldeles efter kriget när byggandet äntligen kom igång

göra med Erskine?

och hjulen började snurra efter den långa stiltjen som Erskines storhetstid började.

Han ritade Villa Nilsson upp i Storvik, han hade fått kontakt med Kopparfors, och fick rita både fabrik och bostäder i Gästrike-Hammarby. Nya eldsjalar ser nu till att renovera och bevara den sammanhängande miljön där upppe.

Sandviken med byggfirman Söderman och Söner och Stiftelsen Sandvikenhus. Den moderna skogsarbetarbyn upppe i Jädraås, samarbetet med Gösta Sandin och Janerik Bywall, allt det där som ledde till Nya bruket på 70-talet. Knuten, Vallhov, sagan är berättad många gånger. Nu är den historia. Viktigt historia.

Men hur förvaltar vi den här historien? Vad gör vi med Erskine? Han är världsberömd. Kanske är han ett slags svensk (fast också brittisk) Alvar Aalto.

I Gästrike-Hammarby finns en

utveckling som ger hopp. Man kan tänka sig samarbete med angränsande län som också haft Erskine som "husarkitekt".

Men akut just nu är situationen för Skaparbyn i Hedesunda. Birger Forsbergs livsverk.

Att Ralph Erskine även ritat denna kreativa miljö är som en saga. Det var Lena Holger, den oförbränneliga, som etablerade kontakten mellan Birger och Ralph. De fann varandra direkt. Det arbete med barns vävning som Birger hämtat inspiration till i Harrania i Egypten var Ralph Erskine mycket mottaglig för. Han förstod Birger precis och han ritade Skaparbyn gratis. Det är märkliga hus, inte bostäder, inte industri, utan en helt och hållet kreativ miljö.

Problemet är nu vad som ska ske med miljön. Det ekonomiska och tekniska med och kring husen kan andra bättre än jag. Men byggnaderna kostar att äga och man kan

Själv tror jag att vi måste koppla ett helhetsgrepp kring Ralph Erskine i Gästrikland.

inte begära att vävarverksamheten under några korta sommarmånader ska bära kostnaderna.

Så vad kan man göra? Det som lett fram till det symposium (eller hearing) som äger rum på Silvanum i dag, handlar om kreativa uppslag. Hur säkra byggnaderna för sig, hur få slantar till vävarverksamheten? Och så vidare. Många synpunkter finns, och många på plats som kan ge dem.

Själv tror jag att vi måste koppla ett helhetsgrepp kring Ralph Erskine i Gästrikland. Så många byggnader och hela miljöer av honom finns väl knappast i något annat landskap? Och i Gävle kommun finns bara den unika skaparbyn!

Gästriklands kommuner borde, kanske tillsammans med södra Dalarna, kunna fixa något mer bestående. Till att börja med en bok med en guide till de olika miljöerna. Förslag till rundturer, och en skild-

ring av Erskine där han sätts in i sitt svenska, internationella och lokala sammanhang. Jag tror det finns hur många idéer som helst, men det är angeläget att något görs nu.

Det jag är rädd för är att något förhastat sker. Som vi sen får ångra.

Vi måste inse vilken kulturell skatt vi har. Låt oss göra så att andra upptäcker den.

BJÖRN WIDGREN